

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН**

**Збірник
наукових праць**

2016

ББК 81.2
А - 43
УДК: 81. 243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2016. — 105 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Совтис Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Деменчук Олег Володимирович – доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Карпенчук Світлана Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Бігунова Світлана Анатоліївна – кандидат психологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романюк Світлана Констянтинівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 24.11.2016 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

УКРАЇНІЗМИ В ПОЛЬСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ ХІХ СТ.

Резюме. У статті розглянуто питання запозичення української лексики до складу польської літературної мови ХІХ ст. Досліджено шляхи проникнення, а також особливості функціонування українізмів. Встановлена роль польських письменників з етнічних українських земель у формуванні словникового складу польської літературної мови.

Ключові слова: українізм, романтизм, лексичне запозичення.

Питання взаємовпливів української та польської мов неодноразово розглядалося в українській та польській мовознавчій науці. Якщо говорити про контакти двох мов у історичному аспекті, то більшість досліджень цього напрямку тяжіє до питань історичної лексикології, до вивчення давніх текстів, де певною мірою наявний порівняльний аспект. На особливу увагу заслуговують дослідження українізмів у польській мові в певні історичні періоди: старопольський період – С. Урбаньчик [19], ХVІ ст. – Т. Мініковська [15], ХVІІ ст. – Г. Риттер [16].

У питанні вивчення впливу української мови на польську мову ХІХ ст., переважають дослідження на матеріалі художньої літератури. В польському мовознавстві слід згадати праці Т. Бешти [6], М. Юрковського [11], в українській науці мовознавчо-літературний аспект неодноразово висвітлювався Р.П. Радишевським [3]. Дослідження такого плану мають велике значення, оскільки белетристичний стиль, як зазначав В.М. Русанівський [4], був завжди провідним у формуванні національної літературної мови. Проте використання іншомовних елементів у мові письменника має певну своєрідність, зумовлену стилістичними вимогами. Однак, за певних історичних умов взаємозв'язки між літературними мовами можуть набувати глибшого змісту, відбувається взаємопроникнення лексики з нейтральним лексичним забарвленням, що знаходить своє відбиття в усіх функціональних стилях літературної мови.

Щодо розвитку польської літературної мови, то вже у ХVІІІ ст. вона перебувала на такому рівні інтеграції та уніфікації, була настільки вже незалежною від діалектів, що могла надалі розвиватися, незважаючи на територіальні, а згодом і політичні перешкоди. Саме тому запозичення з української мови є особливо цінними, оскільки переймання відбувається не з офіційної, панівної мови. Українські лексеми проникали до польської мови усним (говірки, т.зв. кресовий діалект), а також писемним (мова художньої літератури) шляхом. Оскільки у ХІХ ст. носієм української культури в польській мові стає художня література (найбільш інтенсивно цей процес відбувається у ХІХ ст. у період романтизму), саме завдяки творчості письменників, які походили з етнічних українських земель, відбувається захоплення українським словом і культурою. Це був час, коли, як відзначав В. Щурат, „не появлявся на польській мові ані літературний часопис, ані альманах, де можна було б подібати як не статті або згадки про народну пісню, то її саму в перекладі, в переробці чи навіть в українському оригіналі” [цит. за 5, с. 7].

В атмосфері широких українських інтересів польської культури ХІХ ст. з'являються й інші чинники, що стимулюють зацікавлення польських авторів українським словом. Захоплені висловлювання про український фольклор супроводжувалися високою оцінкою польських учених, письменників і публіцистів на адресу української мови. Її наділяли високими епітетами: гомерівська, ангельська, чудова, мелодійна [5, с. 8].

Отже, доба польського романтизму (20-50 роки ХІХ ст.) характеризується найширшим і найінтенсивнішим використанням українських елементів у польській літературі. Саме цей період дав найбільш відомі постаті польських письменників, які у своїх творах вживали українські лексичні елементи; він також надав цій традиції такого розмаху і розвитку, що сила її інерції мала помітний вплив і на післяромантичні десятиліття літературного розвитку. Масове захоплення українською тематикою в польській літературі набуло відповідного теоретичного окреслення “українська школа”, це поняття, як відомо, увійшло в історію польської культури. Творцями цієї школи вважають вихідців з Правобережної України – А. Мальчевського (1793-1886), Б. Залеського (1802-1886), С. Гошинського (1803-1876), Т. Падуру (1801-1872) та інших, котрі свого часу навчалися в Уманській школі базиліан та Кременецькому ліцеї. Поети-романтики писали свої твори на основі фольклорно-етнографічних записів, правдиво відображали в оповіданнях, повістях, поемах побут, звичаї, традиції й прагнення українського населення і, таким чином, утверджували авторитет української нації в польському середовищі. Б. Залеський та Т. Падура подекуди навіть мовою своїх творів вибирали не польську, а українську. Про значне зацікавлення Україною російських і польських письменників писав А. Міцкевич в одній із своїх лекцій про слов'янські літератури: „Україна ... стала місцем зустрічей поетів. Поети обох народів Залеський, Пушкін, Рилєєв, Гошинський зустрілися на Україні біля тих самих джерел натхнення, оспівали тих самих її героїв. Відмінний у них спосіб трактування предмета, різний вибір перспективи, але один критик слушно зауважив, що їхні поезії могли б скласти гармонійну цілість, прекрасну козацьку рапсодію” [цит. за 5, с. 4].

Матеріалом нашого дослідження послужили лексеми, зафіксовані в Словнику польської літературної мови за ред. В. Дорошевського [18]. Для етимологізації зафіксованих українізмів залучено дані з етимологічних словників польської мови за ред. Ф. Славського [17], О. Брюкнера [8], словника польської мови за ред. С. Лінде [14], так званого Варшавського словника [14].

Нашою метою є виявити україніزمи в польській літературній мові аналізованого періоду, з'ясувати особливості їх функціонування, розвитку та проникнення до словникового складу польської мови.

Для виділення українізмів використовуємо фонетичні критерії: повноголосся, розвиток псл. **tort, tolt в trat, tlat**, наявність **h**, голосні **y, a** замість носових **ą, ę**, граматичні критерії: суф. **–un** тощо, а також семантичний, територіальний, часовий, лексичний критерії.

У словнику польської мови за редакцією В.Дорошевського нами виявлено п'ятдесят п'ять українських лексичних запозичень, які проникли до польської мови у XIX ст. Безумовно, ця кількість, на перший погляд, є незначною, однак, якщо врахувати в цей період функціонування українських лексем, запозичених у попередні епохи, то таких запозичень налічується близько 250.

Якщо поділити лексичні запозичення на тематичні групи, то найбільше фіксуємо побутової лексики: *bundz, chłodzicz, mamalyga, korowaj, kucja, hajdawery, mereżka, hlak, koromysło, luczyna*, флористичної та анімальної лексики: *bakalie, bakun, bodiak, chmyz, dendera, kaczan, kuszcz, chmyz, tabun, derkacz*, топографічних назв: *basztan, czahary, halawa, kolbań, lewada, step*. Поширення цієї лексики відбувалося переважно з розмовної мови. На особливу увагу заслуговують запозичення дієслівної лексики: *bajdykować, borykać się, buszować, czuprzyć się, czwanić się, haratać, hołubić, kalamucić, ochajtnąć, spatki*. На відносно малу кількість запозичень серед дієслів вказував Л.А. Булаховський, який цитував А. Міцкевича: „Широке, порівняно до звичайного, запозичування дієслів – ознака максимальної втрати мовою її давнього національного обличчя” [1, с. 111]. Виділяємо також назви, пов'язані з культурою, звичаями українського народу: *hopak, korowód, kupala, balabajka, baraban, bohomas, widun*. Фіксуємо абстрактні назви: *bezholowie, harhara*. З української мови запозичено також назви осіб, анатомічні назви: *rezun, watażka, czumak, halaburda, jolop, kacap, wataha, czerep, sustaw*.

Якщо порівняти із запозиченнями в старопольську та середньопольську добу, то відсутні переймання військової лексики, з юридичної лексики запозичено лише одну назву *sorokowiec*.

Значну кількість запозичень становлять застарілі слова: *hajdawery, mereżka, hlak, koromysło, luczyna, spatki*. Деякі називають реалії, які характерні лише для культури, життя та побуту українського народу, тобто їх використання в польській розмовній та писемній мові стилістично обмежене: *hopak, korowaj, kupala* та ін. Варто виділити лексеми, які функціонують у сучасній польській мові та її різновидах як власне польські слова, які у носіїв мови вже не асоціюються з українізмами: *borykać się, buszować, czuprzyć się, hulać, hołubić, korowód, mereżka, tabun, wataha*.

У семантиці деяких українізмів не відбулося змін: *basztan, czahary, czumak, halawa, halaburda, jolop, kaczan, kacap, koromysło, kuszcz, mereżka, hlak* тощо. В інших лексемах спостерігається зміна семантики в порівнянні з функціонуванням цього слова в українській мові. Наприклад, у польській мові лексема *bezholowie* фіксується в XIX ст. зі значенням ‘втрата голови’ [12, 1, с. 123], у XX ст. функціонує значення ‘відсутність керівництва, безлад, хаос’ [18, 1, с. 428].

Серед аналізованих лексичних елементів виділяємо суто українську лексику, спільнослов'янську, активізовану в польській літературній мові під впливом української: *bodiak, czerep, halaburda, halawa, hopak, kolbań*, а також слова, запозичені українською зі східних та інших мов: *jolop, czumak, basztan, tabun*. Порівняно з запозиченнями у попередні століття, значно збільшилася кількість запозичень безпосередньо з української мови.

У словниковій статті В. Дорошевський подає приклади з творів польських письменників, які використовували українські лексеми. Найбільше цитат засвідчено з творів Ю. Словацького, Т. Єжа, А. Мальчевського тощо.

Наприклад, саме в період епохи романтизму лексема *step* використовується у творах письменників найінтенсивніше. Так, у творах А. Міцкевича – 58, у Ю. Словацького – в “Беньовському” – 55, у Б. Залеського – 67, якщо порівняти з українською літературою, то у творах Т. Шевченка – 128 [10, с. 53].

Отже, якщо дослідити мову творів багатьох письменників цієї епохи, то спостерігаємо активне використання українізмів. У 1949 році В. Дорошевський видав працю “Język Teodora Tomasza Jeża”, в якій проаналізував українські запозичення у творах письменника. Всього було зафіксовано сорок три іменники: *basaman, chatyna, detyna, hladysz, sierotyńa* та ін.; сім прикметників: *blahoczestywy, siromaszny, sumny* і т. д.; сім дієслів: *balakać, mereżyc, podużać* і т. д.; сім невідмінюваних слів [9, с. 19-27].

Досліджуючи мову творів Б. Залеського, Т. Лер-Сплавінський робить висновок, що Б. Залеський, засновник так званої української школи в польській поезії, повною мірою використовував необхідні йому слова із лексичних фондів тих місцевостей, на тлі яких відбувалися події його творів, тобто України та інших сусідніх земель. Саме завдяки Б. Залеському та іншим поетам – вихідцям з українських земель велика кількість українізмів отримала право на громадянство в польській мові. С. Гоцинський, А. Мальчевський і навіть Ю. Словацький вважали за необхідне вживати українські лексичні елементи, коли писали про боярів чи козаків: *przyholubić, wyhodować, bajdużyć, porohy, hoże molodyce, czajki, burzany, kurhany*, а також слова, запозичені за посередництвом української мови зі сходу: *ataman, czumak, hajdamaka, czambuł, orda, kindzał* і т. д. [2, с. 25].

Як бачимо, велику роль у запозиченні українізмів у польській літературній мові відіграла творчість Ю. Словацького. А. Болеський у своїй праці “Słownictwo Juliusza Słowackiego” фіксує 118 запозичень з української мови: *hreczka, molodyca, nezabudka, oczeret, podorożna, rozhowor, serdunio, sotnik, wertep* і т. ін. [7, с. 139-140]. М. Юрковський у монографії “Ukrainizmy w języku Juliusza Słowackiego”, звертає увагу на

використання у мові творів низки українських власних назв: *Bohdan, Doniec, Doroszenko, Hudyma, Kazak, Lach, Lawra, Mohila, Sicz, Zaporozze* [11, с. 124-125]. Ю. Словацький використовує багато суфіксів, які не характерні для польської мови, що М. Юрковський пояснює впливом української мови: **-czuk** (*cyganczuk*), **-un** (*krzykun, rzezun, swistun, widun*), **-ycha** (*guślarycha, jaskolczycha*), **-enka, -enka** (*lutenka, stworzenko, wiszenka*). Часто відбувається зміна роду іменників: *błyszcz, cień, cierań, ptaszka* (ж. р.), *obrącz, chudzina* (ч. р.), *cudo, drewo* (с. р.) [11, с. 124-125]. Аналізуючи мову творів Ю. Словацького, можна зазначити, що автор найчастіше використовував лексичні запозичення з української мови. Це зумовлено походженням поета, адже він народився у м. Кременець, а також тематикою творів.

На нашу думку, мова творів письменників – представників української школи А. Мальчевського, Б. Залеського, С. Гошинського, М. Чайковського, М. Грабовського потребує й надалі окремого вивчення, адже навіть поверхове дослідження творчості М. Чайковського дає підстави для твердження, що в його творах фіксується чимало не тільки лексичних українізмів, але й граматичних [13, с. 51].

Таким чином, у польській літературній мові XIX ст. відображений вплив української мови у двох її функціональних різновидах розмовному і літературному. З розмовної мови запозичено: *chołodziec, tamaługa, korowaj, kucja, hajdawery, mereżka, hlak, koromyślo*. Взаємопроникненню двох мов сприяли тісні господарські зв'язки, а також перебування протягом тривалого часу в межах однієї держави.

Отже, українські лексичні елементи мали вплив на формування лексичного складу польської літературної мови XIX ст. Особливу роль відіграло використання українських елементів письменниками-романтиками. Деякі з цих слів назавжди ввійшли до складу польської мови, інші зникли разом з епохою, що їх витворила. Але вплив “українних” романтиків назавжди залишив у польській літературній мові вагомий лексичний слід, який у поєднанні з більш ранніми українськими запозиченнями, став одним із вагомих складових елементів польської мови. Він надавав мові, особливо в ранній період розвитку романтичної поезії, екзотичну своєрідність, яка значно впливала на розвинуту уяву читача того часу, що також сприяло остаточній перемозі нового літературного напрямку. Ця поетична мова перших романтиків на чолі з А. Міцкевичем, розвивалася швидко й бурхливо і протягом короткого часу у творі “Пан Тадеуш”, а особливо в блискучих у стильовому відношенні творах Ю. Словацького, досягла найвищого в історії польської мови ступеня майстерності і блиску.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булаховский Л.А. Нариси з загального мовознавства / Л.А. Булаховский. – Київ: Радянська школа, 1955. – 247 с.
2. Лер-Сплавинский Т. Польский язык / Т. Лер-Сплавинский. – Москва: Издательство иностранной литературы, 1954. – 356 с.
3. Радишевський Р.П. Юліуш Словацький. Життя і творчість / Р.П. Радишевський. – Київ : Дніпро, 1985. – 205 с.
4. Русанівський В.М. Польська ділова мова XVI-XVII ст. як джерело вивчення її історії взаємин з українською / В.М. Русанівський // Славістичний збірник. – Київ: Видавництво Академії Наук Української РСР, 1963. – С. 86–96.
5. Українською музою натхненні // За ред. М.П. Бажана. – Київ: Радянський письменник, 1971. – 303 с.
6. Beszta T. Z badań nad wschodniosłowiańskimi wpływami językowymi w polszczyźnie romantyków / T. Beszta // Rozprawy Komisji Językowej ŁTN. – 1971. – XVII. – S. 199–241.
7. Boleski A. Słownictwo Juliusza Słowackiego (1825-1849) / A. Boleski. – Łódź, 1956. – 246 s.
8. Brückner A. Słownik etymologiczny języka polskiego / A. Brückner. – Warszawa: Wiedza powszechna, 1970. – 805 s.
9. Doroszewski W. Język Teodora Tomasza Jeża (Zygmunta Miłkowskiego) / W. Doroszewski. – Warszawa, 1949. – 417 s.
10. Jurkowski M. Step ukraiński w języku polskim / M. Jurkowski // Annales. – 1996 – 1997. – Т. 14 -15. – S. 49–56.
11. Jurkowski M. Ukrainizmy w języku Juliusza Słowackiego / M. Jurkowski // Z dziejów stosunków literackich polsko-ukraińskich. – Wrocław: PAN, 1974. – S. 105–135.
12. Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W. Słownik języka polskiego. – Warszawa, 1900-1927. – Т. I–VIII.
13. Kurzowa Z. O mowie polaków na kresach wschodnich / Z. Kurzowa. – Kraków, 1993. – 62 s.
14. Linde S. Słownik języka polskiego / S. Linde. – Lwów, 1954-1860. – Т. I-VI.
15. Minikowska T. Wyrazy ukraińskie w polszczyźnie literackiej XVI w. T. Minikowska. – Warszawa, Poznań, Toruń : PWN, 1980. – 172 s.
16. Rytter G. Wschodniosłowiańskie zapożyczenia leksykalne w polszczyźnie XVII wieku / G. Rytter. – Łódź, 1992. – 172 s.
17. Sławski F. Słownik etymologiczny języka polskiego / F. Sławski. – Kraków : PWN, 1952-2000. – Т. I-VIII.
18. Słownik języka polskiego / Pod red. W. Doroszewskiego. – Warszawa : PWN, 1958-1969. – Т. I-XI.
19. Urbańczyk S. Charakterystyka staropolskich zapożyczeń wyrazowych z języka ukraińskiego / S. Urbańczyk // Studia linguistica in honorem Taddeai Lehr-Splawiński. – Warszawa : PWN, 1963. – S. 437–445.

Резюме. В статті розглядається питання заимствования української лексики в состав польского

литературного языка XIX в. Исследованы пути проникновения, а также особенности функционирования украинизмов. Установлена роль польских писателей с этнических украинских территорий в формировании словарного состава польского литературного языка.

Ключевые слова: украинизм, романтизм, лексическое заимствование.

The summary. The article under the consideration deals with Ukrainian lexical borrowings as an inseparable part of Polish literary language in the 19 century. The penetration and peculiarities of ukrainisms are researched in this investigation. The role of the Polish writers from the ethnical Ukrainian territories in shaping the lexical body of the Polish language is being estimated.

Key words: ukrainism, romanticism, lexical borrowings.

Одержано редакцією 22.11.2016 р.

УДК 811.111:81'27

Л.М. ЯСНОГУРСЬКА

ВІДОБРАЖЕННЯ СВІДОМОСТІ НАЦІЇ У КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ ТА МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Резюме. У статті розглядаються розуміння мовної картини світу як способу відбиття реальності у свідомості людини, що полягає у сприйнятті цієї реальності крізь призму мовних та культурно-національних особливостей

Ключові слова: людина, нація, свідомість, світ, філософія, концепція, мова.

На межі XX - XXI ст. у філософських, лінгвістичних, культурологічних наукових працях особлива увага приділяється дослідженню мови як сутності, що забезпечує зв'язок між окремою людиною та ментальністю нації, оскільки завдяки мові можливо не тільки віднайти цей зв'язок на сучасному етапі, а й прослідкувати його розвиток у ході всієї історії нації та суспільства. Усі елементи народної культури знаходять відбиток у мові певного народу, яка є відмінною від інших саме через специфіку відображення в ній світу і формування мовної свідомості людини. Співвідношення мови та мислення, мови та культури стало провідною темою сучасних міждисциплінарних наук, як то: лінгвокультурологія, когнітивна лінгвістика, соціолінгвістика. Міграційні хвилі народів в рамках процесів глобалізації призводять до вимушеного співіснування різних націй, тому дослідження принципів міжкультурної комунікації є досить перспективним, оскільки дозволяють передбачити проблеми у спілкуванні людей різних етнічних груп і запобігти непорозумінню у процесі спілкування. Цікавими у такому ракурсі є міжмовні та міжкультурні паралелі, дослідження взаємодії елементів різних мов.

Мова «наскрізь» пронизує світ людини і, як слушно зазначав М. Гайдеггер, «оскільки ми, люди, щоб бути тим, ким ми є, вбудовані в мову і ніколи не зможемо з неї вийти, щоб можна було оглянути її ще якимось ззовні, то в поле нашого зору сутність мови потрапляє кожного разу лише тією мірою, якою ми самі з'являємося у її полі» [1, с. 272]. Мова сприймається як з'єднуючий елемент між окремою людиною та ментальністю нації, до якої вона належить, причому завдяки мові можливо не тільки віднайти цей зв'язок на сучасному етапі, а й прослідкувати його розвиток у ході всієї історії нації та суспільства. Усі елементи народної культури знаходять відбиток у мові певного народу, яка є відмінною від інших саме через специфіку відображення в ній світу і людини в ньому.

Вивчення поняття «картини світу» є відкритим для багатьох сучасних наук, адже відкриває надзвичайні перспективи для комплексного підходу у дослідженнях. Багатство та оригінальність різних підходів до розуміння феномену картини світу, що розроблені в різних галузях, дає можливість розширити розуміння в рамках соціолінгвістичних знань процесів сприйняття та інтерпретації інформації, взаємодії носіїв різних картин світу, успішності адаптації індивіда у світі через розуміння принципів його існування. Уявлення про світ - як предметний, так і соціальний - створює основу свідомості людини як частини суспільства і як особистості. Людина усвідомлює себе в закономірних вимірах і в соціумі. Саме антропоцентричність мови, ідею якої заклав ще В. Гумбольдт, стала закономірним результатом вивчення мови в тісному зв'язку з людським чинником. Термін «картина світу» належить до фундаментальних наукових понять. Цей термін вперше був застосований на межі XIX-XX ст. фізиком В. Герцом і розумівся ним як сукупність внутрішніх образів зовнішніх об'єктів, що служать для виведення логічних суджень відносно поведінки цих об'єктів [2, с. 47], проте з плином часу його значення поглибилось, і зараз вчені вважають, що він виражає найсуттєвіші характеристики людини, її буття та мовного середовища.

«Картина світу», як глобальний образ, постійно формується в процесі контактування людини з навколишнім середовищем та іншими членами соціуму. Вона об'єктивується у мові та різноманітних соціокультурних стереотипах поведінки людей.

Вченим-лінгвістам стало зрозуміло, що мова людини є значно більша і глибша, ніж її орфоепічна, лексико-семантична, синтаксична системи. Так, Т.Б. Алісова стверджує, що мова має тіло і дух. Тіло - це матеріальне, що ми можемо бачити і чути, а духовне заховано в глибинах історико-етимологічних та лексико-семантичних лабіринтів та національно-культурних особливостей етносу. Матеріальне піддається вивченню; духовне передається від покоління до покоління на ментально-когнітивному рівні і є досить важким для

ЗМІСТ

<i>Совтис Н.М.</i> Українізми в польській літературній мові XIX ст.	3
<i>Ясногурська Л.М.</i> Відображення свідомості нації у концептуальній та мовній картині світу	6
<i>Василькевич С.С.</i> Неологіка у мові інтернет та політичної комунікації	9
<i>Михальчук Н.О., Яцюрик А.О.</i> Місце компліменту в системі мовленнєвих актів та ілюктивна роль компліментів	13
<i>Денисюк Л.В.</i> Особливості функціонування займенника <i>IT</i> в сучасній англійській мові	17
<i>Кочубей О.С.</i> Аналіз структурних компонентів перекладацької компетентності фахівця	19
<i>Мороз Л.В., Дацюк А.В.</i> Британський газетний дискурс як контекст об'єктивації тендерних стереотипів	24
<i>Ясногурська Л.М.</i> Сучасні підходи до вивчення поняття концепт	28
<i>Краля І.В., Берташ В.О.</i> Мовна та концептуальна картини світу як відображення свідомості нації ..	32
<i>Бігунов Д.О.</i> До питання мовленнєвої поведінки особистості	35
<i>Трофімчук В.М., Гривіцька Р.В.</i> Застосування інтернет-технології у дистанційному навчанні іноземної мови	38
<i>Павелків К.М.</i> Психодого-педагогічні умови вивчення іноземної мови на немовних спеціальностях вищої школі	40
<i>Мороз Л.В., Мороз Н.М.</i> Місце та роль гри у системі навчання іноземної мови	43
<i>Романюк С.К., Захожа А.Ю.</i> Активні форми навчання іноземної мови в початковій школі	47
<i>Данілова Н.Р.</i> Опрацювання та застосування педагогічних інноваційних технологій на заняттях англійської мови	50
<i>Бойко Н.Г., Ковалюк В.В.</i> Застосування методу кейс-стаді у процесі викладання іноземних мов ...	52
<i>Ковалюк В.В., Ткач Т.В.</i> Фахова компетентність студентів та її формування засобами англійської мови	56
<i>Мороз Л.В., Коцвай Ю.Я.</i> Процес формування комунікативної компетенції у старшокласників на уроках іноземної мови	60
<i>Богачик М.С.</i> Особливості формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови у контексті компетентнісного підходу	64
<i>Баталія Л.О., Ткач А.П.</i> Історія та розвиток альтернативного навчання в стандартних школах західнослов'янських країн (Чехія, Польща, Словаччина)	67
<i>Джава Н.А., Шевчук О.В.</i> Вміння творчого письма на середньому етапі навчання	69
<i>Черуха Н.В., Миколайчик А.П.</i> Раннє вивчення іноземної мови у вітчизняній і зарубіжній шкільній практиці	72
<i>Черуха Н.В., Брень О.В.</i> Про питання покращення результативності викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах	74
<i>Ковалюк В.В., Шикута Т.М.</i> Про питання імплементації сучасних методів навчання іноземних мов у ВНЗ	76
<i>Мороз Л.В., Король О.Ю.</i> Про концепцію формування навичок письма при навчанні і іноземної мови студентів денної, заочної і дистанційної форм навчання вищого навчального закладу	81
<i>Кушнір Н.В., Лукашик О.В., Лавренюк Т.І.</i> Формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки	84
<i>Романюк С.К., Городюк Н.Ю.</i> Інноваційні технології навчання на уроках англійської мови в початковій школі	86
<i>Івашкевич Е.Е.</i> Psycholinguistic paradigm of narrative discourse	89
<i>Івашкевич Е.З.</i> Aspects of social intellect of a teacher	93
<i>Верьовкіна О.Є., Сембай Н.Б.</i> Ways of encouraging second language acquisition in the classroom	97
<i>Бігунова С. А., Зубілевич М.І.</i> English somatic phraseological units of Latin and French origin	100
<i>Відомості про авторів</i>	103

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В, Ясногурська Л.М.

Підписано до друку 26.12.2016 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2016. — 105 с.

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243
ББК 81.2